

Opetushallitus
kirjaamo@oph.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö 15.8.2016 (29/041/2015)

LUONNOS VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIKSI 2016

1. Johdanto

Opetushallitus pyytää Saamelaiskäräjiltä lausuntoa luonnoksesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiksi 2016. Saamelaiskäräjät keskittyy lausunnossaan saamelaiselle varhaiskasvatukselle ja saamelaiselle lapselle tärkeiden asioiden huomioimiseen tulevissa perusteissa.

Saamelaislapsen näkökulmasta varhaiskasvatuksessa on kolme erilaista vaihtoehtoa:

- 1) äidinkielenään inarin-, koltan- tai pohjoissaamea puhuville lapsille annettava omakielinen päivähoito, joka on varhaiskasvatustilain mukaan velvoittavaa koko maassa,
- 2) inarin-, koltan- tai pohjoissaamen kielipesä, joka toimii päivähoiton tavoin, mutta jonka avulla saamen kieli on mahdollista palauttaa äidinkielen tasoiseksi käyttökieleksi lapsille, joiden perheissä saamen kielen siirtäminen uudelle sukupolvelle ei ole enää mahdollista, sekä
- 3) ympäri Suomen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa järjestettävä suomen- tai ruotsinkielinen varhaiskasvatus, johon edelleen valtaosa saamelaislapsista osallistuu.

Kaikki Suomessa puhutut kolme saamen kieltä ovat uhanalaisia, mikä tarkoittaa mm. sitä, että kielten ja niihin liittyvän kulttuurin ja perinnetiedon siirtyminen uusille sukupolville on varmistettava mahdollisimman korkeatasoisesti ja suunnitellusti jokaisen sukupolven kohdalla yhä uudestaan. Varhaiskasvatuksella on tässä työssä ratkaisevan suuri merkitys, mikä tulisi huomioida myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Sekä saamenkielinen päivähoito että saamen kielipesät toimivat vain omalla kielellä, yksikielisinä. Tämä on merkittävin ero mm. vieraskielisten lasten Suomessa saamaan varhaiskasvatukseen, jonka tavoitteena on mm. auttaa lapsia suomen tai ruotsin kielen omaksumisessa ja kotoutumisessa Suomeen.

Saamelaislasten näkökulmasta oman kielen ja kulttuurin sivuuttaminen varhaiskasvatuksessa merkitsee lasten siirtämistä kansanryhmästä toiseen, jota pidetään nykyisin ihmisoikeuksien loukkaamisena. Sen takia saamenkielinen päivähoito ja saamen kielipesät ovat erityisen tärkeitä varhaiskasvatuksen muotoja, jotka tulisi huomioida selvästi myös valtakunnallisissa perusteissa.

Saamen kielten ja saamelaisen kulttuurin uhanalaisuudesta johtuen myös saamelaisyhteisön käsitys kieli- ja kulttuuritietoisuudesta on syvempi ja pitemmälle menevä kuin perusteluonnokseen kirjatut periaatteet, jotka merkitsevät lähinnä lapsen kielellisen kehityksen tukemista sekä tietoisuutta ja suvaitsevaisuutta erilaisista kielellisistä ja kulttuurisista taustoista tulevia lapsia kohtaan. Valtaosa saamelaislapsistakin kuuluu kuitenkin tähän 'erilaisista kielellisistä ja kulttuurisista taustoista tulevien' lasten ryhmään. Saamelaislapsia asuu Suomessa noin 230 kunnan alueella. Varsinaista saamelaista varhaiskasvatusta järjestetään vain neljässä saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvassa kunnassa ja kolmessa kaupungissa (Helsinki, Oulu ja Rovaniemi). Saamelaiskäräjät pitää siten kieli- ja

kulttuuritietoisuuden käsitteen ja kielikasvatusta koskevien osioiden kirjoittamista uusiin perusteisiin erittäin tervetulleina, mutta esittää käsitteiden syventämistä saamelaisen varhaiskasvatuksen osalta.

Lisäksi Saamelaiskäräjät katsoo, että kieli- ja kulttuuritietoisuuden periaatteiden tulee liittyä myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimiseen ja asiakirjan kokonaisuuteen itseensä. Kieli- ja kulttuuritietoisuus asiakirjan laadinnassa tarkoittaa kieli- ja kulttuuriryhmien, mm. alkuperäiskansa saamelaisten varhaiskasvatuksen erityispiirteiden huomioimista ja hyväksymistä tekstiin. Erilaisia kieli- ja kulttuuriryhmiä ja niille ominaisia varhaiskasvatuksen muotoja ei pitäisi kategorisesti samankaltaistaa tekstissä. Ihmisoikeuksiin kuuluva yhdenvertaisuuden periaate ei tarkoita erilaisten ryhmien samanlaista kohtelua, vaan ryhmälle ominaisten erityispiirteiden huomioimista ja ryhmälle ominaisten toimintamuotojen tukemista.

2. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1)

Saamelaiskäräjät pitää asiakirjan ensimmäistä lukua kokonaisuudessaan hyvänä ja esittää ainoastaan saamelaista varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevien mainintojen lisäämistä tekstiin. Sivulla neljä (4) listataan paikallisia suunnitelmia, jotka tulee ottaa huomioon varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Saamelaiskäräjät esittää, että em. listaan lisätään saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma on jo olemassa olevaa käytäntöä ja se on laadittu saamelaisalueen kuntien ja saamelaiskäräjien yhteistyönä. Kokemukset saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja hyödyntämisestä päiväkodeissa ja kielipesissä ovat myönteiset. Kunnilla ja muilla saamelaisen varhaiskasvatuksen järjestäjillä ei ole resursseja eikä aina asiantuntemustakaan laatia kukin erikseen suunnitelmaa saamelaista varhaiskasvatusta varten. Yhteistyö on koettu kaikkia hyödyttäväksi.

Saamelaiskäräjät esittää alakohdaksi 1.4. 'Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma' ja tekstiksi seuraavaa: Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan saamelaista varhaiskasvatusta järjestävien tahojen ja saamelaiskäräjien yhteistyönä. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa huolehditaan siitä, että lapset, varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

3. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat kansalliset ja kansainväliset velvoitteet (luku 2)

Sivulla yhdeksän (9) luetellaan Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet, joista puuttuvat YK:n yleiskokouksessa vuonna 2007 hyväksytty ja Suomen aktiivisesti edistämä julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (UN A/RES/61/295) sekä Suomen kaikille kielellisille vähemmistöille tärkeä Euroopan neuvoston vähemmistökieliä tai alueellisia kieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (ETS n:o 148/ SopS 23/1998). Allekirjoittaessaan Euroopan neuvoston vähemmistökielisolopimuksen, Suomi sitoutui mm. järjestämään esikouluasteen opetusta saamen kielellä.

Hyväksyessään YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista Suomi on sitoutunut mm. siihen, ettei maan alkuperäiskansaa ja siihen kuuluvia yksilöitä pakkosulauteta eikä alkuperäiskansan kulttuuria tuhota (8 artikla). Lisäksi Suomi on sitoutunut saamelaisten oikeuteen mm. kieltensä elvyttämiseen, käyttämiseen, kehittämiseen ja uusille sukupolville siirtämiseen (13 artikla), mikä merkitsee kansainvälisoikeudellista perustaa mm. saamen kielipesätoiminnalle.

Julistus alkuperäiskansojen oikeuksista ei ole tavanomainen ihmisoikeusjulistus, vaan sen toteuttamisen seuranta varten on luotu erityinen mekanisminsa. Keskeistä tässä mekanismissa on valtioiden sitoutuminen julistuksen kansalliseen toteuttamiseen niiden hyväksyessä YK:n alkuperäiskansojen maailmankonferenssin loppuasiakirjan, joka hyväksyttiin myös YK:n yleiskokouksessa vuonna 2014 (A/RES/69/2). Suomi oli aktiivisesti edistämässä sekä itse julistuksen että sen seurantamekanismin aikaansaamista YK-järjestelmässä. Alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumista seuraava asiantuntijamekanismi (EMRIP/ Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples) on kuluvana vuonna vastaanottanut mm. Suomen valtion raportin sen alkuperäiskansajulistuksessa antamien sitoumusten toteuttamisesta.

Saamelaiskäräjät esittää, että perusteasiakirjan kohdassa 2.1. (sivu 9) kansainvälisinä velvoitteina mainitaan myös Yhdistyneiden Kansakuntien julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä Euroopan neuvoston alueellisia tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja. Julistus alkuperäiskansojen oikeuksista mainitaan myös vuonna 2014 annettujen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tekstissä.

4. Arvoperusta ja lapsen oikeudet (luku 2)

Perusteluonnoksen luvussa 2.4. käsitellään varhaiskasvatuksen arvoperustaa, johon saamelaiskäräjät voi pääpiirteissään yhtyä. Alakohdassa 'Lapsen oikeudet' olisi kuitenkin hyvä mainita alkuperäiskansaan (ja muihin kieli- ja kulttuurivähemmistöihin) kuuluville lapsille tärkeä oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. YK:n sopimuksessa lapsen oikeuksista (30 artikla) määrätään lapsen oikeudesta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen noudattamista valvova komitea antoi vuonna 2009 yleiskommentin (CRC/C/GC/11), joka koskee alkuperäiskansojen lapsia ja heidän sopimuksen mukaisia oikeuksiaan. Lapsen oikeuksien komitea kehottaa sopimusvaltioita varmistamaan, että ne kiinnittävät riittävästi huomiota 30 artiklaan lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanossa (kohta 21). Komitea huomauttaa (kohta 30), että lapsen edun periaatteen soveltaminen alkuperäiskansojen lapsiin vaatii erityisen huomion kiinnittämistä yhteisiin sivistyksellisiin oikeuksiin. Komitea toteaa lapsen oikeuksien sopimuksen 30 artiklan vahvistavan alkuperäiskansaan kuuluvan lapsen oikeuden käyttää omaa kieltään. Tämän oikeuden toteutumisen kannalta on oleellista, että lapsi saa koulutusta omalla kielellään (kohta 62).

Perustetekstin kohdassa 'Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus' (luku 3.1., sivu 22) todetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus.

Saamelaiskäräjät esittää lisäksi, että lapsen oikeuksia koskevassa kohdassa (2.4.) mainitaan, että alkuperäiskansaan ja kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvien lasten oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin tuetaan erityisesti, koska ne ovat yhteiskunnassa heikommassa asemassa.

5. Kieli- ja kulttuuritietoisuus varhaiskasvatuksessa (luku 4.6)

Luku 4.6. sisältää osion saamelaislasten varhaiskasvatuksesta. Saamelaiskäräjät esittää mainitun osion korvaamista tekstillä, jonka otsikkona on 'Saamelainen varhaiskasvatus'. Perustetekstiin kirjoitettu luonnos on liian yleisluonteinen, eikä siinä oteta huomioon viimeisten 30 vuoden aikana kehitettyjä erityisiä saamelaisen varhaiskasvatuksen muotoja. Lisäksi tekstiluonnoksesta jää mielenkuva, että saamelainen varhaiskasvatus vahvistaa ainoastaan lasten saamelaista identiteettiä, tietoisuutta omasta kulttuurista ja antaa mahdollisuuden perinnetaitojen oppimiseen. Saamelaisen varhaiskasvatuksen yhtenä merkittävimmistä tavoitteista (hoidon ja oman kulttuurin mukaisen kasvatuksen ohella) on lasten juurruttaminen omaan kieleen ja kulttuuriin siten, että he voivat kasvaa korkeatasoisen kaksikieliseksi, aktiiviseksi kielenkäyttäjiksi ja saavat jo varhaiskasvatuksessa rikkaan ja monipuolisen oman kielen taidon ja oman kulttuurin tuntemuksen. Luonnosteksti luo mielenkuvan, jossa oma kieli on toisarvoisessa asemassa tai kielen siirtämistä ei oteta vakavasti.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityiset tavoitteet muualla kuin varsinaisen 'saamelaisen varhaiskasvatuksen' piirissä voidaan määritellä tekstiluonnoksessa määritellyllä tavalla, koska valtaosa saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella asuvista saamelaislapsista on suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Heidän kohdallaan oman identiteetin sekä omaa kulttuuria koskevan tietoisuuden vahvistaminen voi olla ainoa varhaiskasvatuksen yhteys omaan kieli- ja kulttuuriyhteisöön, koska varsinaista saamelaista varhaiskasvatusta ei ole tarjolla eikä oman kielen käyttäminen, kehittäminen ja oppiminen useimmiten ole mahdollista.

Saamelaiskäräjät esittää uuden alaluvun otsikoksi 'Saamelainen varhaiskasvatus' ja tekstiksi seuraavaa:

Saamelainen varhaiskasvatus käsittää kaksi toimintamuotoa, joista molempien toimintakielenä on saamen kieli (inarin-, koltan- tai pohjoissaamen kieli). Äidinkielenään saamea puhuville lapsille annetaan varhaiskasvatusta säädetyn mukaisesti saamenkielistä varhaiskasvatusta. Toisen osan saamelaisesta varhaiskasvatuksesta muodostavat saamen kieliä elvyttävät kielipesät. Kielipesät on tarkoitettu niiden perheiden lapsille, joille saamen kieli ei enää siirry kotona.

Koska kaikki Suomessa puhutut kolme saamen kieltä ovat uhanalaisia, edellytetään saamenkielisessä varhaiskasvatuksessa työskenteleviltä varhaiskasvattajilta erityistä kieli- ja kulttuuritietoisuutta. Varhaiskasvattajat rikastuttavat lasten saamen kielen taitoa ja oman kulttuurin tuntemusta sekä huolehtivat siitä, että toiminnan kielenä pysyy saamen kieli. Toimintakielestä huolehtiminen on tärkeää, koska saamen kieli on vähemmän käytetyn kielen asemassa kaikkialla.

Saamelaisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä, antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja sekä kasvaa oman kieliyhteisön ja kulttuurin jäseneksi. Toiminnassa hyödynnetään saamelaiselle kulttuurille ominaista vuoden kiertoa, kertoma-, joiku- ja käsityöperinnettä, lähiympäristöä ja luonnonympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien, isovanhempien, kulttuuristen osaajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Paikallista vuoden kiertoa hyödynnetään mm. osallistumalla poronhoitoon, kalastukseen ja marjastukseen. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä sekä antaa valmiudet saamenkieliseen esi- ja perusopetukseen siirtymiseen.

Saamelaisessa varhaiskasvatuksessa luodaan saamelaiseen kulttuuriin ja perinteeseen liittyviä oppimisympäristöjä, joissa saamelaiseen kulttuuriin liittyvä läheinen luonto-

suhde on keskeisellä sijalla.

Saamelaisessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laadittua saamelaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Saamelaisen varhaiskasvatuksen ulkopuolella suomen- tai ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen piirissä olevien saamelaislasten identiteettiä, oman kulttuurin tuntemusta sekä kieli- ja kulttuuritietoisuutta vahvistetaan tietoisesti.

Perusteluonnoksen luvun 4.6. lopussa on kaksi lausetta kielipesätoiminnasta. Teksti ei vastaa kielipesätoiminnan luonnetta eikä tämän toiminnan suurta merkitystä. Saamen kielipesät toimivat päivähoitoa antavina varhaiskasvatustiloina, joiden asema osana kunnallista päivähoitojärjestelmää on vakiintunut. Opetus- ja kulttuuriministeriö on lisännyt saamen kielipesätoiminnalle valtion talousarviossa osoitettua rahoitusta (esitys valtion talousarvioksi 2017 900.000 €).

Saamelaiskäräjät pitää saamen kielipesiä sekä hyvinä lasten päivähoitopaikkoina että saamen kielten elvyttämisen keskuksina. Vuonna 2016 toiminnassa on yhteensä 11 saamen kielipesää (Helsinki, Oulu, Rovaniemi, Sodankylän Vuotso, Utsjoki ja Inari). Kielipesät noudattavat saamelaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja seuraavassa mainittuja periaatteita. Kielipesäksi kutsutaan usein monenlaista vähemmistökieltä käyttävää toimintaa. Mikä tahansa vähemmistökieltä käyttävä toiminta ei kuitenkaan ole sama asia kuin kielipesä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on normiasiakirja, minkä takia kielipesä tulisi määritellä tekstissä oikein.

Saamelaiskäräjät esittää kielipesiä koskevaksi tekstiksi seuraavaa:

Kielipesä tarkoittaa uhanalaisella alkuperäiskansan tai vähemmistön kielellä toimivaa alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatustilaa, joka toimii varhaisen, täydellisen kielikylyn (early total immersion) periaatteella. Kielipesä antaa lapsille kokopäivähoitoa, jossa kaikki toiminta tapahtuu tavoitekielellä. Kielipesän toiminnassa käytetään hyväksi lapsen luontaista kykyä oppia helposti useampia kieliä rinnakkain. Periaatteena on, että kielipesässä toimivat varhaiskasvattajat puhuvat lapsille alusta asti yksinomaan alkuperäis- tai vähemmistökieltä, vaikka lapset eivät alussa ymmärtäisi kieltä lainkaan. Kielipesä on erityinen ympäristö, joka luodaan uhanalaisen kielen siirtämiseksi tilanteessa, jossa kieli ei enää siirry lainkaan tai riittävästi kodeissa vanhemmilta lapsille. Kielipesän tavoitteena on äidinkielenomainen alkuperäiskansan tai vähemmistökielen osaaminen ja toiminnallinen kaksikielisyys kouluikään mennessä. Yhteisötasolla päämäärä on uhanalaisen kielen siirtyminen sukupolvelta toiselle tilanteessa, jossa kieli ei enää siirry kotona vanhemmilta lapsille.

Kielipesän toiminnan onnistumisen mahdollistavat periaatteet, joiden mukaan mitään vähemmistökielellä sanottua ei käännetä enemmistökielelle edes toiminnan alussa, jolloin lapset eivät vielä ymmärrä uutta kieltä. Tilanteesta riippuen kielipesään tulee lapsia, jotka voivat jo puhua sujuvasti enemmistökieltä, osata jonkin verran kielipesäkieltä, tai lapsia, jotka eivät vielä puhu mitään kieltä. Lapset saavat vapaasti puhua enemmistökieltä ja hoitajat osoittavat lapsille monin tavoin, että he ymmärtävät lasten puhetta. He reagoivat lasten enemmistökieliseen puheeseen, kommentoivat näiden tekemisiä kielipesäkielellä ja osallistuvat leikkeihin.

Kielipesässä työskentelevät varhaiskasvattajat ovat kaksikielisiä ja he noudattavat

työssään erityistä kielitietoisuutta, huolehtimalla mm. siitä, että kielipesän toiminta-kielenä pysyy sen kohdekielenä oleva alkuperäiskansan tai vähemmistön kieli. Kielipesässä työskentelevät varhaiskasvattajat tiedostavat kulloinkin käyttämänsä kielen ja pysyvät johdonmukaisesti vähemmistökielessä, vaikka enemmistökielen puhuminen olisi helpompaa. Työntekijöiden tulee omata perustiedot kaksikielisyydestä, lapsen kielen kehityksestä, kielipesän periaatteista ja kielipesälle asetetuista tavoitteista.

Kasvattajat alkavat vähitellen rohkaista lapsia vähemmistökielen käyttöön, mutta lapsia ei missään vaiheessa pakoteta siihen. Kielipesäympäristön tulee olla mahdollisimman kodinomainen, turvallinen ja läheisen vuorovaikutuksen hoitajien ja lasten välillä pitää olla runsasta.

Kielipesän toiminta koskettaa perheitä ja koko kieliyhteisöä. Toiminta perustuu paikalliseen motivaatioon ja vanhempien vapaaseen valintaan. Kielipesätoiminta ei ole yksittäinen saareke, vaan se liittyy yhteisössä käynnissä olevaan laajempaan kielenelvyttämisen kokonaisuuteen, jossa myös perheet ovat sitoutuneet alkuperäiskansan tai vähemmistön kielen elvyttämiseen.

Alkuperäiskansan tai vähemmistökielen elvyttämistä voidaan toteuttaa myös kielipesäkerhona, jolloin kyseessä on varhaista täydellistä kielikylpyä vaatimattomampi varhainen osittainen kielikylpy. Myös kielipesäkerhon toiminta toteutetaan kokonaan kohdekielellä.

6. Yhteenveto saamelaiskäräjien esityksistä

Saamelaiskäräjät esittää

- että saamenkielinen päivähoido ja saamen kielipesät, jotka ovat saamen kielten ja saamelaisen kulttuurin tulevaisuuden kannalta erityisen tärkeitä varhaiskasvatuksen muotoja, tulisi huomioida selvästi myös valtakunnallisissa perusteissa;
- kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielikasvatuksen periaatteiden syventämistä saamelaisen varhaiskasvatuksen osalta;
- että luvussa 1.2. sivulla 4 olevaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa huomioon otettavien suunnitelmien listaan lisätään saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma;
- alakohdaksi 1.4. 'Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma' ja tekstiksi seuraavaa: Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan saamelaista varhaiskasvatusta järjestävien tahojen ja saamelaiskäräjien yhteistyönä. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa huolehditaan siitä, että lapset, varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen;
- että kohdassa 2.1. (sivu 9) kansainvälisinä velvoitteina mainitaan myös Yhdistyneiden Kansakuntien julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä Euroopan neuvoston alueellisia tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja;
- että lapsen oikeuksia koskevassa kohdassa (2.4.) mainitaan, että alkuperäiskansaan ja kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvien lasten oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin tuetaan erityisesti, koska ne ovat yhteiskunnassa heikommassa asemassa;
- lukuun 4.6. uutta alalukua, jonka otsikko olisi 'Saamelainen varhaiskasvatus', esitys tekstiksi on lausunnon sivuilla 4-5;

- perusteluonnoksen sivulla 38 olevan 'Kielipesä'-otsikon alla olevan tekstin korvaamista kielipesän toimintaa ja tavoitteita paremmin kuvaavalla tekstillä, esitys tekstiksi on lausunnon sivuilla 5-6.

Tiina Sanila-Aikio
Puheenjohtaja

Ulla Aikio-Puoskari
Koulutussihteeri

(Lausunnot päätettiin saamelaiskäräjien hallitus kokouksessaan 1.9.2016)